

Gebouw als statement

Het ontwerp van architectenbureau KAW voor de Veilige Veste, een opvanghuis voor meisjes in Leeuwarden, won de Hedy d' Ancona prijs 2014 voor excellente zorgarchitectuur. De renovatie transformeerde het voormalig politiebureau in een nieuw icoon voor de stad.

Auteur: Wilma Schreiber.

Foto's: Ronald Tilleman.

Het winnende project is een ontwerp van Beatrice Montesano, architecte bij KAW. Het gebouw is bedoeld als expertise- en behandelcentrum voor meisjes tussen de 15 en 23 jaar, die op de vlucht zijn voor huiselijk geweld, geweld door mensenhandelaren, gedwongen prostitutie en eerge-relateerd geweld. De jury prees de energie en bevoegenheid van architect en zorgorganisatie alsmede de gerealiseerde transformatie. 'Het gebouw valt op in zijn context en straalt zelfvertrouwen uit', aldus het juryrapport. 'Tegelijkertijd werkt de gevel als een harnas die de kwetsbare cliënten beschermt tegen de buitenwereld.' Montesano: "Ik ben blij en trots. Blij, want de prijs betekent aandacht voor deze kwetsbare doelgroep. En trots omdat Noord-Nederland nu eens gewonnen heeft. We hebben hier doorgaans te maken met kleine budgetten en moeten heel creatief zijn."

Het gebouw is ontworpen door KAW en gebouwd – met passiefhuisconcept – door woningcorporatie WoonFriesland. "Het is duurzaam qua materialen, maar ook in een andere zin: als 'maatschappij' voor zwakkeren in de samenleving." Eerder won het ontwerp al de Award Duurzame

Hout moet de patio een sfeer van geborgenheid geven.

Architectuur 2012 voor duurzame verbetering en de Passief Bouwen Award 2012. Belangrijk doel voor Montesano was om de zorgvisie van gebruiker Fier Fryslân te vertalen in een architecturaal beeld: meisjes uit de schaduw halen. "Voor het eerst zijn zij niet verstopt, maar samen te vinden op een centraal in het oog springend gebouw. Zichtbaar voor iedereen, ook voor de jongens en mannen die hen lastiggevallen hebben."

Naast een zichtbaar gebouw moest het in de ogen van Montesano ook een optimistisch gebouw worden. "De meisjes proberen een nieuw leven op te bouwen. Daarom heb ik op deze prominente plek een modern gebouw neer willen zetten. Een statement, dat uitstraalt: hier zijn wij." Ook het interieur moest vrolijk en uitnodigend worden. Montesano: "Een leuke omgeving met bijvoorbeeld veel rood, een gewone woonkamer, een gewone keuken. Dit om de meisjes het idee te geven: jullie zijn normaal. De stenen versterken het idee van een kasteel, met muren die zeggen: hier ben je veilig."

Het bijna onherkenbaar gerenoveerde voormalige politiebureau heeft twee functies. Op de begane grond – een oppervlakte van 1.600 vierkante meter – bevindt zich het kantoor van de organisatie. "De functie van de plint heb ik vertaald in de structuur: open gevels met veel glas tot aan de grond, omdat de organisatie transparant wil zijn voor de omgeving." Op de twee verdiepingen is er ruimte voor 36 meisjes, in kleinschalige woongroepen, ingedeeld naar de verschillende problematieken. Voor de veiligheid is er 24-uurs cameratoezicht, kogelvrij glas en zijn er veiligheidssluisen.

Het binnenplein op de verdiepingen heeft een andere uitstraling dan de buitenkant. Montesano: "Voor deze patio hebben we hout gebruikt in plaats van kunststof, warme ma-

De ondergrondse gang van het voormalige cellencomplex naar het politiestation in de nieuwe functie.

terialen voor de sfeer. Ik wilde een contrast bewerkstelligen, de beslotenheid van een begijnhof. Een soort binnenwereld, waar mensen samen zijn, veilig, rustig en beschermd." Passiefhuis betekent dikke isolatie, driedubbel glas, een 'thermische deken rond het gebouw'. "Er is geen lawaai van buiten, ondanks de drukke straat waar het gebouw aan ligt. Dat versterkt het effect van de binnenplaats."

De schil van het gebouw draagt bij aan de icoonstatus. "Het oude politiebureau was een mooi gebouw. Er was een betonnen grid van 6,3 bij 6,3 meter; typisch jaren '70. Dat fascineerde me. Sandwichpanelen met asbest waren energetisch een drama, die moesten vervangen worden. Ook hier heb ik geprobeerd nieuw leven te geven aan het bureau, de schoonheid te herontdekken." De panelen, een systematiek van modulaire elementen, hebben dezelfde maat als het oorspronkelijke grid. "Ze suggereren het oude gebouw. Zo was het mogelijk om prefab elementen op te vangen in de bestaande betonnen grid. Daar ben ik trots op: in plaats van alles te veranderen, hebben we oorspronkelijke architectonische en constructieve elementen gebruikt", aldus Montesano. "Tegenwoordig maken nieuwe technieken het mogelijk om expressieve kunststof elementen te maken. Die elementen zijn schuin, en repeterend, ze draaien steeds een kwart-

De multifunctionele zaal, waar ooit het cellencomplex zich bevond.

slag. We konden voor die elementen steeds dezelfde mal gebruiken, deze modulaire bouw scheelde enorm in de kosten."

Ook bij het interieur maakt de Groninger architecte gebruik van het bestaande gebouw. Het cellencomplex, dat zich deels onder de grond bevond, en ook de ondergrondse doorgang van het complex naar het politiestation, kregen een nieuwe functie. "We hebben de cellen gesloopt en er één grote multifunctionele zaal van gemaakt, die ook te gebruiken is door externe partijen. Dit past bij de zorgvisie, waarin openheid belangrijk is." Vier cellen zijn blijven staan. "We hebben de deuren van het cellencomplex opnieuw gebruikt als deur voor het dames- en herentoilet en voor de berging. Eén cel is gehandhaafd als

monument, met hetzelfde meubilair als destijds." **Dit strookt met de opvatting van Montesano, die niet elk project als een 'tabula rasa' wil benaderen. "Elk gebouw heeft een geschiedenis. Ik wil ook ruimtelijk laten zien wat het gebouw is geweest en het met elke generatie nieuw leven inblazen."**

De Hedy d'Anconaprijs ervaart Montesano als een Oscar. "D'Ancona was minister voor Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Dat past voor 1000 procent bij mijn visie: de geest van de mens centraal stellen, met aandacht voor diens welzijn. Architectuur spreekt de geest van mensen aan. Als een gebouw goed voelt, voel je jezelf ook veel beter."

www.kaw.nl

www.woonfriesland.nl

